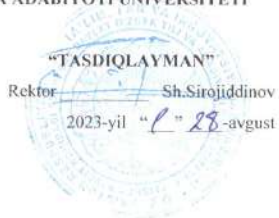

3 - kupa

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

TASAVVUF VA BADIY IJOD

fanining o'quv dasturi (sillabusi)

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	230 000 – Tillar
Ta'lim yo'nalishi:	60230100 - Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)

Toshkent – 2023

– sufiyona adabiyot namunalarning ifoda shakli, til va uslublariga doir tahlillarni amalga oshirish, tavsiya etilgan badiiy asarlarni tahlil qilish va buning natijasida mutasavvif adiblar yoki tasavvufiy tariqatlar mazmuniga doir qarashlarni o'zlashtirish *malakasiga ega bo'lishi kerak.*

4. TALABALAR KREDITLARNI OLISH TARTIBI

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, oraliq, yakuniy nazorat bo'yicha topshiriqlarni, test yoki yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.

TALABALARNI BAHOLASH TARTIBI:

Talabalarning bilimni baholash tartibi O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.

1. Nazoratlarni amalga oshirish tartibi.

Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida yozma yoki test shaklida o'tkaziladi.

Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha og'zaki shaklda o'tkaziladi.

Izoh: *Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 martagacha o'tkazilishi mumkin.*

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarning o'tkazilishi muddatlari muayyan o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

2. Talabalarining bilimni baholash mezonlari:

talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **5 (a'lo) baho;**

talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – **4 (yaxshi) baho;**

talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi hamda fan haqida tasavvurga ega deb topilganda – **3 (qoniqarli) baho;**

talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda – **2 (qoniqarsiz) baho** bilan baholanadi.

5. O'QUV MASHG'ULOTLARI VA MUSTAQIL TA'LIM QISMI

I. Ma'ruza mashg'ulotlari

4

V semestr

Ma'ruza mashg'ulotlari taqdimot, ma'ruza, tarqatma materiallar asosida olib boriladi.

№	Ma'ruza mavzulari	Qisqacha tavsifi (kali so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul). Tasavvufning nazariy masalalari va ularning badiiy ijod jarayoni bilan mushtarakligi			
1	Tasavvufning paydo bo'lish tarixi va manbalari	Tasavvuf ta'limotining paydo bo'lish tarixi bo'yicha ma'lumotlar taqdim etish. Sufiyona adabiyotning vujudga kelishi va shakllanish bosqichlari to'g'risida ma'lumotlar berish.	2
2	Tariqat va maqomot	Tasavvufdagi tariqat va maqomot tushunchalari va ularning badiiy ifodasi haqida tasavvur berish. Sufiyona adabiyotning nazariy manbalari bilan tanishtirish.	2
3	Ma'rifat va haqiqat	Tasavvufdagi ma'rifat va haqiqat tushunchalari, sufiyona bilish nazariyasi, uning bosqichlari va ularning badiiy ifodasi haqida tasavvur berish.	2
2	Tasavvuf silsilalari. Markaziy Osiyodagi tariqatlar	Tasavvuf silsilalarining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari. Markaziy Osiyodagi asosiy tariqatlar haqida ma'lumot berish.	2
5	Tasavvufda komil inson tushunchasi	Komil inson g'oyasi va timsolining sufiyona talqinlarini aniqlash, dostonlardagi yetakchi talqinlar, obrazlarning hayotiy va ramziy mohiyati sharhlanadi	2
2-bob (modul). Tasavvuf falsafasining badiiy talqinlari			
6	Tasavvuf va badiiy ijod	Adabiyot va tasavvufning o'zaro munosabati, bu jarayonni yuzaga keltirgan omillar va g'oyaviy mushtaraklik masalalari tahlil etiladi	2
7	Tasavvuf adabiyotining janr xususiyatlari	Tasavvuf adabiyotining janrlar tizimi, ularning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari tahlili.	2
8	Tasavvuf timsollari	Eng muhim tasavvuf timsollari, ularning mazmun-mohiyati, g'oyaviy-badiiy xususiyatlari o'rganiladi.	2
9	Sharq mumtoz adabiyotida tasavvuf g'oyalari talqini	Ahmad Yassaviy, Fariddin Attor, Jaloliddin Rumi, Mashrab asarlari misolida tasavvufiy tushuncha, timsol va qarashlarning badiiy talqinlari o'rganiladi.	2
10	Alisher Navoiy	Alisher Navoiyning tasavvuf ta'limotiga munosabati, shoir ijodida mazkur ta'limot g'oyalarning badiiy ifodasi	2

5

ijodida tasavvuf	masalalari o'rganiladi.		
Jami:			20 S

2. Amaliy mashg'ulotlar

Amaliy mashg'ulotlarida talabalar ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy mashg'ulotlariga tayyorlanish orqali yanada boyitadilar.

№	Seminar mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul). Tasavvuf adabiyoti			
1	Tasavvufning paydo bo'lish tarixi va manbalari	Tasavvuf ta'limotining paydo bo'lish tarixi bo'yicha ma'lumotlar taqdim etish. Sufiyona adabiyotning vujudga kelishi va shakllanish bosqichlari to'g'risida ma'lumotlar berish.	2
2	Tariqat maqomlari	Tasavvufdagi tariqat va maqomot tushunchalari va ularning badiiy ifodasi haqida tasavvur berish. Sufiyona adabiyotning nazariy manbalari bilan tanishtirish.	2
3	Ma'rifat va haqiqat	Tasavvufdagi ma'rifat va haqiqat tushunchalari, sufiyona bilish nazariyasi, uning bosqichlari va ularning badiiy ifodasi haqida tasavvur berish.	2
4	Tasavvufda hol va fano tushunchalari	Sufiyona adabiyotning ifoda tarzida muhim o'rin tutuvchi hol va fano tushunchalari, ularning ma'no qirralari va qo'llanish doirasi haqida ma'lumotlar berish.	2
5	Tasavvuf silsilalari	Tasavvuf silsilalarining yuzaga kelishi, o'ziga xos xususiyatlari. Markaziy Osiyodagi asosiy tariqatlar haqida ma'lumot berish.	2
6	Markaziy Osiyodagi tariqatlar (Yassaviya, Kubroviya tariqatlari misolida)	Yassaviya va kubraviya tariqatlarining asosiy manbalari, ular yuzaga keltirgan adabiyotning xos yetakchi obrazlari va xususiyatlari o'rganiladi.	2
7	Markaziy Osiyodagi tariqatlar (Naqshbandiya tariqati misolida)	Naqshbandiya tariqatining asosiy manbalari, undagi o'n umda sharhi, naqshbandiya g'oyalarning badiiy adabiyotdagi ifodalari o'rganiladi.	2
8	Tasavvufda komil inson tushunchasi	Komil inson g'oyasi va timsolining sufiyona talqinlarini aniqlash, dostonlardagi yetakchi talqinlar, obrazlarning hayotiy va ramziy mohiyati sharhlanadi.	2
9	Tasavvuf va badiiy ijod	Adabiyot va tasavvufning o'zaro munosabati, bu jarayonni yuzaga keltirgan omillar va g'oyaviy	2

6

10	Tasavvuf timsollari	mushtaraklik masalalari tahlil etiladi. Eng muhim tasavvuf timsollari, ularning mazmun-mohiyati, g'oyaviy-badiiy xususiyatlari o'rganiladi.	2
Jami:			20 s.

3. Seminar mashg'ulotlar

Seminar mashg'ulotlarida talabalar ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini seminar mashg'ulotlariga tayyorlanish orqali yanada boyitadilar.

№	Seminar mashg'ulot mavzulari	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul). Tasavvuf adabiyoti			
1	Tasavvufda muhabbat talqini	Tasavvuf adabiyotida muhabbat tushunchasi, uning turlari va badiiy talqinlari, u haqdagi eng muhim ta'riflar o'rganiladi.	2
2	Tazkiralarda so'fiylik va so'fiylar tasviri va tavsifi ("Tazkirat ul-avliyo" va "Nasoyim ul-muhabbat" misolida)	Tasavvuf adabiyoti tarixida mashhur bo'lgan sufiylar hayoti va hikmatli so'zlari, ularning ramzlari o'rganiladi.	2
3	Jaloliddin Rumiyning "Ma'naviy masnaviy" asarida ilohiy ma'rifat	Jaloliddin Rumiyning ilohiyot haqidagi qarashlari va badiiy talqinlarini "Ma'naviy masnaviy" asarining 1- va 2-kitoblari misolida tahlil qilinadi.	2
4	Jaloliddin Rumiyning "Ma'naviy masnaviy" asarida ilohiy ma'rifat	Jaloliddin Rumiyning ilohiyot haqidagi qarashlari va badiiy talqinlarini "Ma'naviy masnaviy" asarining 3- va 4-kitoblari misolida tahlil qilinadi.	2
5	Turkigo'y shoirlar ijodida naqshbandiylik g'oyalarning badiiy in'ikosi	Ahmad Yassaviy va boshqa turkiyo'y shoirlarning badiiy asrlarida aks etgan sufiyona qarashlar tadqiq etiladi.	2
6	Hamdlarda vahdat ul-vujud g'oyalari talqini	Hamd atamasi va uning genezisi, yetakchi obrazlari va xususiyatlari o'rganiladi.	2
7	Na't g'azallarning g'oyaviy-badiiy xususiyatlari	Na't atamasi va uning ma'no qamrovi, obrazlari sistemasi va ifoda tarzi to'g'risida ma'lumotlar beriladi.	2
8	"Ashraqt min aksi shams il-ka'si anvor ul-hudo..." (Alisher Navoiy) g'azalining tahlili	Alisher Navoiyning she'riy kulliyotining ushbu fотиha g'azaliga xos ma'nolar, timsollar va tasvirlar tahlil qilinadi.	2
9	"Lison ut-tayr" asarining	"Lison ut-tayr" asarining ramziy obrazlari va	2

7

	tahlili	sufiyona ma'nolari ochib beriladi.	
10	Mashrab she'riyatida tasavvufiy mazmun	Mashrab she'riyatining ustuvor xususiyati, asosiy obrazlari va ularning badiiy talqini o'rganiladi.	2
Jami:			20 s.

3. Mustaqil ta'lim ishlari

Talabaga mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- Darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- Tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- Maxsus adabiyotlar bo'yicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;
- Talabanning o'quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularni chuqur o'rganish.
- O'rganilmagan, muammoli mavzular bo'yicha tezis, maqolalar tayyorlash;
- Badiiy asarlarni o'qish va mutolaa qilish;
- Faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari.

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	O'quv mashg'ulot turi nomi	Qisqacha tavsifi (kalit so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul). Tasavvuf tarixi va manbalari				
1	Usmon Turarning "Tasavvuf tarixi" kitobini o'qib, tahlil qilish	mustaqil	Tasavvufning ilk manbalari, vakillari va asosiy g'oyalari haqidagi ma'lumotlar o'rganiladi	4
2	G'arb olimlari talqinida tasavvuf tariqatlarining tasnifi (J.Trimingem)	mustaqil	G'arb olimlarining tasavvuf ta'limotiga munosabati, tadqiqotlari, ulardagi tariqatlar tasnifi o'rganiladi	4
3	Hujviriyning "Kashfu-l-mahjub" asarida zikr qilingan tariqatlar	mustaqil	Ushbu asardagi tasavvuf masalalari, ularning mazmuni o'rganiladi	4
4	Yassaviylik va uning nazariy asoslari ("Faqrnoma" asosida)	mustaqil	Yassaviylikning nazariy asoslari, yetakchi timsollari o'rganiladi	4
5	Maqomlarda naqshbandiylikning suluk yo'li, darvishlik sifati, ahvol va axloqlari (Abul Muhsin Boqirning "Maqomoti Xoja Bahouddin Naqshband" asari)	mustaqil	"Maqomoti Xoja Bahouddin Naqshband" manqibi asosida naqshbandiylikning suluk yo'li, darvishlik sifati, ahvol va axloqi o'rganiladi	4
6	Imom G'azzoliyning	mustaqil	Ko'ngil tushunchasi,	2

	"Kimiyo saodat" asarida ko'ngil falsafasi		sufiylarning unga ta'rifi, xususan, G'azzoliyning ko'ngil haqidagi qarashlari o'rganiladi	
2-bob (modul). Tasavvufning nazariy masalalari va ularning badiiy adabiyotda aks etishi				
7	Fariddin Attorning "Mantiq ut-tayr" asarida tavihd falsafasi	mustaqil	Mazkur doston to'liq o'qilib, tavihd falsafasi aks etgan o'rinlar tahlil qilinadi	4
8	Jaloliddin Rumiyning "Ma'naviy masnaviy" asarida mohiyat va hodisa masalasi (1-, 2-daftarlar misolida)	mustaqil	Dostonlarni to'liq mustaqil o'qib, mohiyat va hodisa, shakl va mazmunga oid o'rinlar tahlil qilinadi	4
9	Fano va tariqat tushunchalarining Abu Yazid (Boyazid) Bistomiylar tomonidan asoslanishi	mustaqil	Fano va tariqat tushunchalari haqida mustaqil ish tayyorlanadi	4
10	"Nasoyim ul-muhabbat" asarida o'zbek mutasavviflari va mashoyixlari talqini	mustaqil	Tazkira to'liq o'qib chiqiladi va o'zbek mashoyixlariga ajratilgan o'rinlar tahlil qilinadi	4
11	Navoiy "Xamsa"da komil inson masalasi	mustaqil	Komil inson tushunchasi o'rganilib, uning Navoiy "Xamsa"sida talqinlari tahlil etiladi	4
3-bob (modul). Sufiyona adabiyotning timsollar va ramzlar olami				
12	"Devoni hikmat"ning poetik xususiyatlari	mustaqil	Ahmad Yassaviy hikmatlaridagi tasavvufiy timsollar va ularning badiiyati o'rganiladi	4
13	Navoiy she'riyatidagi tasavvufiy timsollar	mustaqil	Yetakchi tasavvufiy timsollarning Navoiy she'riyatidagi talqinlari o'rganiladi	2
14	"Lison ut-tayr" dostonidagi hikoyatlarining ramziy obrazlari	mustaqil	Dostonidagi hikoyatlar o'rganilib, ulardagi sufiyona ma'nolarga ega obrazlar tahlil etiladi	4
16	Bobur ijodida tasavvuf	mustaqil	Bobur ijodi, xususan, she'rlaridagi tasavvufiy talqinlar o'rganiladi	2
17	So'fi Oллоhуor risolalarida iymon va ma'rifat targ'ibi	mustaqil	Shoir asarlarida iymon va ma'rifat masalalarining qanday badiiy talqin etilgani o'rganiladi	4

